

VERENIGING
"ORDE DER VERDRAAGZAMEN"

Kon. Goedgekeurd d.d. 22 februari 1958, nr. 58

GEVESTIGD TE 'S-GRAVENHAGE

Secretariaat: Sultenrustplein 21, Voorburg, Tel. 728315

Giro no. 468874 t.n.v. de Penningm. der "ODV", DEN HAAG

Zondaggroep I,
18 november 1962.

Goedenmorgen, vrienden.

Vandaag zou ik eens met u willen praten - ik hoop, dat u het niet erg vindt - over de dichtkunst der sferen.

Misschien is het een beetje overdreven, maar u begrijpt dat wij in de sferen - en vooral wanneer we dus nog niet zo lang over zijn - heel vaak zoeken naar een uitdrukking voor ons bestaan, voor de waarde van ons leven en dat elk eigenlijk ook weer zoekt naar de band met het verleden. Dat is soms het verleden van ontelbare levens, in andere gevallen is het een teruggrijpen naar het leven, dat je pas hebt verlaten.

Wanneer je een beeld wilt krijgen van wat een geest voelt, zoekt en denkt, dan is het op aarde altijd heel erg moeilijk, omdat je je eenvoudig niet kunt voorstellen, hoe een geest nu eigenlijk zal reageren. Je denkt, dat je er iets vanaf weet, maar in negen van de tien gevallen heb je het toch weer mis.

Nu weet ik, dat heel veel van onze vrienden hebben geprobeerd zo'n klein barok-stukje van gedachten en woorden op te bouwen; en dat noem ik dan maar "De dichtkunst van de sferen". Het heeft niet de syntax en het metrum, dat wij van een aards dichter verwachten. Het heeft ook een andere tint, een ander karakter dan wat u van ons kent als "het schone woord" (ik zou haast zeggen: het espresso gedichtje) en het is heel vaak eigenlijk een uitdrukking van het innerlijk aanvoelen van allerhand dingen. Je nieuwe toestand, de ontmoeting met het licht, met God, dat zit erin. Er zit de gedachtengang in van je verleden, dat je soms met enige ontsteltenis waarneemt en in andere gevallen is het de ontdekking van onoemelijk vele werelden. Want u heeft het wel meer gehoord van ons: de sferen bestaan uit een oneindig aantal verschillende werelden, waarin gelijkgestemden elkaar vinden en met hun gedachten eigenlijk een eigen wereldje hebben opgebouwd.

En nu staat er natuurlijk dat dit wijding moet zijn, maar bestaat er iets, dat meer gewijd is dan de ontmoeting van een ziel met zichzelf, met haar God? Daarom geloof ik dat ik dit werkelijk wel mag doen.

Soms heb ik zo het idee, dat je dan uitgever moet gaan spelen. Zo ken ik een door ons zeer vereerde vriend, die in zijn begintijd - zelfs later ook nog wel - gezocht heeft naar het dichtsterlijk woord, een associatie waarschijnlijk met het verleden, waarin hij ook graag probeerde om een gedichtje te maken. Deze heeft enkele regels geschreven - ik ga u niet zijn gehele oeuvre voorleggen, dat zou dwaasheid zijn - die kentekenend zijn voor de verandering, die je ondergaat, voor de spanningen die in je leven. En van hem zou ik dan graag een paar dingen willen citeren. Ik hoop, dat hij me de onbeholpenheid om de kristallijnen structuur van zijn gedachten om te zetten in woorden, wil vergeven. Wanneer ik daar uitgever was, zou ik waarschijnlijk op dat bundeltje hebben gezet: "Altaarkaarsen" of iets dergel-

lijks; en wel speciaal, omdat één gedichtje mij in het bijzonder heeft getroffen. Het gaat als volgt:

In licht, daar leef ik als in wolken.

En toch trekt mij de aarde weer.

En als de mensen samen bidden,
ik daal dan op het altaar neer.

Dan ben ik trilling....

vol van warmte, die eeuwen boven kaarsen zweeft;

een tinteling van lucht, waardoor er een ogenblik misschien

dat leeft, wat aan het stom beseft gebeuren

nieuw leven, nieuwe krachten schenkt.

Omdat 't "ik" ook in het stoffelijk gebeuren

aan licht en aan de Schepper denkt.

Dan zie ik hen, gevangen achter traliën van de seconden

en de tijd

met medelijden uit het lichte.....zo zonder grenzen, d'eeuwig-
heid.

Een warmte trilling boven kaarsen, die langzaam over het

altaar glijdt.

Dat is mijn ziel, die mensen zegent en zegt:

Mijn God, Gij hebt mij nu gewijd

tot priester waarlijk van Uw wezen.

Dat is een priester. U kent hem wel, het Pastoorke noemt u hem, geloof ik, die heel vrij is in zijn beleven en denken. Niet een gevangene van een of andere theologische hemelstructuur, maar werkelijk een hemellicht. En zijn grote genegenheid voor de mensen drukte hij dus uit in dit neerdalen tot het altaar. Het was zijn werk. Maar hij kon daar niet meer zijn dan even de trilling van warmte boven een kaars; en toch voelde hij het contact weer met de mens.

Zonderling is, dat hij over het gebeuren aan het altaar niet spreekt, maar dat hij de mensen ziet als gevangenen achter tralies; de tralies van seconden, de tijd waarin we leven. Een typisch beeld dus van een mensenziel, die vrij wordt en uit haar vrijheid terug wil gaan en toch ergens een grens ziet.

Anderen zullen dat misschien niet helemaal kunnen begrijpen. Maar als u dan ter vergelijking neemt (dus als we het geheel als een oeuvre zien) een veel latere poging: het eigen beleven van het Hogere, dan geloof ik, dat we toch iets kunnen begrijpen van wat een sfeer kan betekenen. Een sfeer, die niet is een afzonderlijke wereld met grenzen en met vaste afmetingen, maar eerder een bewustzijn, een besef, waarin je leeft. En dan probeer ik alweer het te vertalen:

Duizend lichte vlakken dansen.

En ik zie mijn leven,

eeuw na eeuw versmeltend in de lichte krachten,

vergaan tot niets,

als sneeuw, die wordt tot water.

En mijn wezen, door het licht doorboord als dolken,

stijgt omhoog en zoekt een nieuwe kracht.

En ziet, ik koester mij, zoals de wolken

in 't licht, dat ze al heeft voortgebracht.

En 'k wilde uit mijzelve geven het licht,

maar ben nog niet bereid.

Mijn denken wordt slechts als de regen,

die valt uit de hemelen der eeuwigheid.

En al het zijn, het lacht mij tegen.

Hierin zit een curiositeit, waarop ik even wil wijzen.

Duizenden lichte vlakken dansen, alsof alle werelden eigenlijk zelf licht zijn en door elkaar dwarrelen. En de mens zelf ziet zichzelf eigenlijk

meer als iets, dat tijdelijk gekristalliseerd is. Elk leven een kristallisatie van de ziel: de sneeuw. Maar in het goddelijk Licht versmelt het en het wordt één: de wolk.

Uit de gedachtengang van het wezen, dat uit zijn verdeeldheid en zijn vaste vorm de fluïde mogelijkheid tot stijgen ervaart, gelijktijdig de koestering van boven en het wegschenken van zichzelf, die als regen worden uitgedrukt, kunt u begrijpen, hoe wonderlijk en hoe vreugdig het bestaan kan zijn.

Natuurlijk beleeft een ieder dit op zijn eigen manier. Er is een schrijver-dichter geweest, (die ook al langere tijd over is. U moet hem dus niet zoeken onder de laat ons zeggen bijna moderne corypheeën der dichtkunst), die op zijn manier heeft geprobeerd om zijn leven uit te drukken. Ik neem juist dit beeld om meteen het contrast en de gelijkenis weer te geven tussen twee heel verschillende wezens. De één met al zijn dichterlijkheid was eigenlijk krijgsman en de ander priester. De één heeft het geweld gediend, de ander heeft de goddelijke macht gediend naar zijn beste weten en later de goddelijke Liefde. Nu vinden we dan in de gedachtenstructuur van deze krijgsman-dichter het volgende:

Ik overzie mijn weg van eeuwen.

Ik heb steeds door het bloed gewaad.

En als een arts, die aderlaat

deed ik de haat vergaan tot het vermoeide geeuwen van'twezen, dat slechts ondergaat.

Ik heb vorstinnen zwaar bedwongen,

geketend vorsten, aan de wagen voortgesleept.

En vraag mij af: Waar is dit al gebleven?

Toch waad ik nog in bloed.

Maar het is de lichte gloed,

die is de kracht van het leven.

En zo het bloed eens stroomde in nacht en in sombre gloed,

zo vind ik thans de kracht van 't leven,

die altijd stromen moet.

Waarom de lafheid nog?

Waarom schrijd ik niet als een gladiator tot 't sterven bereid

de bron van 't licht, mijn God, nu tegen?

Ik weet het niet. Ik kan mijzelve niet verstaan.

Nog overzie ik slechts een weg van 't heden.

't Is slechts een rustpoos....want eenmaal moet ik verdergaan.

Hier ziet u het contrast.

Een ieder vindt in de sferen de associatie van het Hogere met zijn leven, als dat leven goed is geweest. En dan bedoelen we niet goed in de menselijke zin van het woord, maar eerder eerlijk; als dat leven een inhoud heeft gehad, waarin het "ik" heeft geprobeerd zich op een goede manier uit te leven, laten we het zo zeggen. En zoals de priester onwillekeurig terugdenkt aan het altaar en zijn associatie met de wereld dat altaar is, zo zal die krijgsman dus de zeeën van bloed zien. Hij ziet de oorlog, de strijd, de krijg waar hij doorheen is gegaan. En dan de wonderlijke associatie; hij denkt aan een geneesheer, die met een lancet een patient aderlaat, totdat zijn driften en zijn koorts aflaten en hij in een vermoeid geeuwen eindelijk rust, maar daardoor weer leven krijgt.

En dan moogt u zeggen, dat het beeld misschien medisch gezien wat onjuist is, maar in de tijd, dat hij de laatste keer op aarde was, was dat beeld gangbaar. Hij ziet de krijg dus niet als iets demonisch of iets slechts. Hij ziet het als een noodzaak, als het genezen van een patient, die zonder dit gewelddadig ingrijpen niet meer beter kan worden. Maar dan is hij gelijktijdig met zichzelf in strijd. Een strijd overigens, die - naar ik meen - ook al lang gestreden is met de strijd van het terugzien op aarde en dan het je afvragen: Waarom ga ik niet verder? Het zoeken naar een reden, waarom je eigenlijk in een bepaalde sfeer of wereld blijft.

Je kunt het niet zeggen. Je weet: op een gegeven ogenblik moet ik naar

dat licht toe, maar je bent bang je wereld en jezelf een ogenblik daarin te verliezen. De uitdrukking "als een gladiator". God tegemoet treden als een gladiator. Daar zit iets in. Want dat licht zelf, dat verblindende licht, waarin het "ik" niet kan bestaan, dat worstelt met de ziel. Het is niet alleen maar een liefderijk verglijden zonder meer in het licht; dat gebeurt maar een enkele keer. Het is eerder de strijd van het "ik", dat met alle geweld zichzelf moet overwinnen om dit licht te aanvaarden en dat dus rustig mag zeggen: Het is eigenlijk een strijd, waarin ik bereid moet zijn om te sterven, voordat ik het licht ken.

Ik weet niet, of u het prettig vindt, dat ik dat juist met al die dichterlijke beelden doe, maar het fascineert mij soms. En per slot van rekening, als het mij fascineert, kan het u misschien ook iets zeggen, nietwaar?

Elke geest en elke ziel heeft haar eigen uitdrukking. Sommigen schep- pen het in klank en anderen in een kleurrijk palet van de eeuwigheid, dat ze a.h.w. boetseren met hun eigen gedachten. Maar als je aan woorden bent gebonden, dan moet je zoeken naar hen, die het woord geven. En zo vind ik hier een heel eigenaardig dingetje; het is heel kinderlijk. En dat is begrij- pelijk, want de persoon in kwestie - ofschoon vele levens en grotere rijpheid vooraf gingen aan het laatste bestaan - is als kind gestorven. En nu ontmoeten wij hier een eigenaardigheid, die u zelf zult horen. Ik wijs er van te voren even op. God is niet meer de Vader. U moet eens letten op de typische manier, waarop dit dus met een teruggrijpen naar de kinderlijke wereld werd uitgedrukt:

Wat is het goed om vrij te zijn, te kunnen spelen.

Ik weet, dat beneden treurt, wie mij heeft voortgebracht
in stof

en denkt aan mijn gelukkig leven nog

als dofheid en een sombere nacht.

Maar o, wat is het heerlijk spelen in tuinen van licht,

waar je je sterren neemt als steentje in je hand

en keilt over de eeuw'ge ruimte.

Wat is het mooi dit lichte land!

En wil ik tot mijn moeder vluchten,

omdat ik moe ben

en mijn hart het leven eigenlijk niet meer verstaat,

dan is daar God, de lichte Kracht,

Die mij in Zich geborgen rusten laat.

De Vader-Moeder, Moeder-Vader, die mijn leven stil omgeeft,

totdat het "ik" weer kan ontwaken

en splend door de ruimte zweeft.

Een typisch teruggrijpen, waarin behalve die uitdrukkingen "de Vader- Moeder, Moeder-Vader", de eenheid van principe eigenlijk wordt uitgedrukt, roerend door het begrip van spelen.

Nu moet u goed begrijpen, dat het spel voor een kind ernst is. Het is een vreemde combinatie van leren, van werken, van je uitleven en gelijktij- dig jezelf overwinnen. En in deze zin wordt hier het spelen gebruikt. En is het eigenlijk geen dichterlijk beeld, dat je de sterren door de ruim- te keilt als steentjes? Het is natuurlijk maar een beeld; maar zo voel je je. Zo groot en zo machtig en gelijktijdig zo klein en onbelangrijk, dat je toch naar het licht vlucht om een ogenblik te rusten, zoals een kind even naar moeder toeloopt en zich er eens even tegenaan drukt, vijf minuten stil- staat en in dat ogenblik zijn rust en zijn veerkracht herwint om dan weer weg te lopen en opnieuw te spelen.

Toch zijn het allemaal mensenzielen net als u. Het zijn allemaal wezens, die hebben geleefd, zoals u. En denk niet, dat ze altijd direct de hoogste geesten zijn. U zou het misschien willen denken, maar het is niet zo. Het zijn levende wezens, zeker. Het zijn wezens, die diep in zich ergens ook een geloof hebben en die proberen om de associatie te vinden, want dat is - geloof ik - bij ons in de sferen wel heel belangrijk.

Het is een vorm van zelferkenning; de associatie tussen wat je bent in de stof, wat je bent in de sferen en dat, wat je voelt als je bestemming.

Daarom moet u niet denken dat het alleen maar zoetelijk is, wat er wordt geschapen. Er zijn gedichten bij (ik noem ze maar gedichten), die eerder rauwe hartekreten zijn van mensen; die - zolang ze op aarde zijn - niet meer weten waar ze aan toe zijn en dan diezelfde rauwheid en de verblindende vreugde niet helemaal met elkaar kunnen verenigen. Zij proberen het dan samen te vlechten op een andere manier; zij proberen het essentiële te vinden. Wat zou u b.v. zeggen van het volgende:

Verscheurd door pijn en vol van vrees en ongeduld ben ik
door het leven heengegaan.

En ik heb mijzelve een baan gebroken, waar nog geen weg
mij lag.

Met stil ontzag heb ik diep in mijzelf tot God gesproken.

En nu vermag ik eindelijk eerst mijzelve waar te zien.

Ik vraag mij af: Heb ik niet uit de pijn getreden
een wijn, die ik offeren wil aan de Schepper?

Ik vraag mij af: Heb ik niet aan mijzelve het meest geleden?

En toch ben ik van het lijden niet bevrijd

en vind ik licht en nieuwe kracht en nieuwe woorden

en bovenal een nieuwe nederigheid

hier in deez' oorden van het lichte leven.

Ik ga dit niet verder helemaal afmaken. Het gaat hier alleen maar weer om het voorbeeld.

Een leven van pijn, ach, dat kan zoveel zijn geweest. Het kan een mens zijn, die alles in zijn leven heeft verloren. Het kan een mens zijn, die jarenlang ziek is geweest, nietwaar? Het is een sten, die spreekt niet voor één mens, maar die eigenlijk spreekt voor een hele groep mensen. En dan kun je er zo echt uit opmaken: dat is iemand, die ten koste van alles verder wilde. Hij heeft met geweld geprobeerd de wereld te vormen en te hervormen en ten slotte moet zo iemand tot de ontdekking komen: Ja, ik heb mijn pijn en mijn lijden aan één kant prettig gevonden. Het was voor mij het beeld van wat ik offerde. Het gaf mij een belangrijkheid, het gaf me het idee, dat God dichterbij was. Dat kun je zo tussen de regels door lezen: een zekere trots op mijn pijn en mijn lijden. Ik meende, dat het me een recht verschaftte. En nu, als ik het eigenlijk achteraf bezie, heb ik het meest door mezelf geleden.

Hoeveel mensen lijden nu niet door zichzelf? Maar ja, je moet in de sferen zijn, voordat je dat goed beseft: dat je zelf eigenlijk de oorzaak bent van onnoemelijk veel ellende in je leven. Dat je al die strijd, al die pijn, al dat verlies voor een groot gedeelte zelf hebt veroorzaakt. Niet omdat je het gebeuren kunt veranderen maar eigenlijk, omdat je jezelf niet wilde veranderen.

En dan daar achteraan dat regeltje, dat vind ik zo kentekenend: nederigheid, een nieuwe nederigheid. Niet de pseudo-nederigheid van een mens, die zegt: "Ach Heer, ik ben niet waardig" en gelijktijdig denkt: Maar ik ben toch veel meer dan al die anderen. Maar een nieuwe nederigheid; iets van een haast ontstelde verbazing over de onbelangrijkheid van alles, wat je dacht dat zo belangrijk was en over de fouten, die je hebt gemaakt, terwijl je misschien dacht, dat je het allemaal zo goed deed. En toch een vreugde, omdat je licht hebt. Een wonderlijke associatie, als je het goed bekijkt.

U moet niet denken, dat je in onze wereld altijd maar binnen komt van "ik kom thuis". Je komt er heel vaak binnen met een verbazing, een ontsteltenis eigenlijk, die overgaat in een vreugde, zonder dat de verbazing en de ontsteltenis helemaal kunnen verdwijnen, omdat je niet begrijpt, hoe dat lichtende dat je bent en die vreugdige wereld die je nu kent, die wereld waarin alles eigenlijk zo onbelangrijk lijkt, hoe je die nu nog moet rijmen met je eigen gewichtigheid van vroeger.

Onze wereld is er soms een van verbazing, dat geef ik eerlijk toe. En dan mag je nog zo geschoold zijn in al deze dingen, maar als je door de oneindigheid heen zwerft, dan sta je elk ogenblik ergens weer doodgewoon paf. Dan zeg je: Ik weet het eigenlijk niet meer. Is dan alles wat ik ben geweest onbelangrijk? Neen, want daardoor kan ik dit aanvaarden. Maar is het eigenlijk zo belangrijk geweest voor de mensen of voor de wereld? Neen, eigenlijk niet. Ik heb eigenlijk steeds anderen willen regelen; en als het erop aankomt, was het enige, dat noodzakelijk was dat ik leerde mijzelf te aanvaarden. Dat is een van de wonderlijkste ervaringen, die je kunt doormaken.

Het is moeilijk u een idee te geven van sferen. En het is nog moeilijker u te laten aanvoelen wat er leeft in een wezen, dat die sfeer betreedt. Dan kun je natuurlijk verwijzen naar een mens, die ook een groot dichter was tijdens zijn leven en die dat heel gedragen zei. Hij bouwde dat op als een fuga op een machtig orgel, het construeren van een tempel in steen met grote zuilengalerijen. Dan weet u meteen, hoe ik die gedichten ervaar; dus niet alleen maar als een woord. Hij zei het zo:

Ik heb ontzegd in het leven liefde
en ook vaak zelfs het geloof omentwille van de rede.
Ik heb ontzegd mij persoonlijk leven
en de spanning van het zijn in 't zoeken naar de vrede.
En ziet, wat is mij nu geboren?
Uit speelse zonnegloren
van een eerst besef
verhef ik mij als Phoenix uit mijn as
en stijg tot op Olympus' pad.
En ziet, de goden zijn verdwenen.
Ik sta alleen.....
en boven mij welft zich 't hemelruim en vleugels wassen mij.
En sterker dan Icarus spoed ik heen.
Ik baad mij in het licht der zon,
dat haast mijn ziel verteert
en mij ontdoet van veel dat was beperking slechts in 't heden.
En in mij brandt en laait een gloed,
vernietigend de vrede,
die ik mijzelve aangemeten voor mij behoefde als 't hoogste goed.
En nu, gelouterd, vallen mij de vlerken af.
Ik kan op elke lichtstraal treden.
Ik dans door sterrenruim en eeuwigheid
en wil nu loven Hem, Die liefde is, wel boven alles.
Betreurend slechts de kortheid van mijn stem,
zodat niet heel d'eeuwigheid voldoet aan de behoefte uit mijzelf
te loven
naar verdienste heel Zijn wezen als een lichte Graal.

Ik heb weer hier en daat wat weggelaten. Er zitten details in, die u toch niet kunt begrijpen. Maar u kunt zich dat voorstellen? Dat zijn de tegenstellingen.

Een mens heeft gezegd: Neen, geen hartstocht en niet te veel geloof. De rede, het denken. Ja, er zijn zoveel mensen, die zelfs het geloof redelijk willen hebben. En dan kom ik tot de conclusie: Maar ik heb er niets aan. Ik heb die vrede gezocht boven alles en dat bleek een verkeerde vrede te zijn. Dan voelt de mens zich bevrijd. Ja, goed, dan ga je tot de Olympus. Hij bedoelt dus tot de godenwereld, zeg maar Zomerland. Maar in Zomerland zijn er geen goden, waarvan je droomt; daar is die grote God niet en daar staan ze niet klaar met sleutels voor de volgende sfeer. En eigenlijk als je het goed bekijkt, sta je daar toch weer alleen.

Dan ga je naar het licht toe. Hij noemt dat dan de zon; en dat is werkelijk streven. Je moet naar boven vliegen; sterker dan Icarus, natuurlijk, die viel in de zee en deze kan de zon bereiken. Maar als hij er in is, dan

wordt hij eigenlijk gelouterd van alles en dan pas is hij licht, dan leeft hij werkelijk.

Dat klinkt zo mooi, dat "op elke lichtstraal treden", weet u. Zo licht te zijn, dat je op een lichtstraaltje kunt balanceren en zo vreugdig te zijn, zo ijl en toch de hele eeuwigheid te hebben. Maar dan is er in hem wel degelijk datgene, wat hij vroeger vermeden heeft, alleen het is gezuiverd, het is rein. Maar hij erkent de vrede, die hij vroeger heeft gezocht, dat is geen vrede. En zijn redelijkheid, waarmee hij het geloof aan banden wilde leggen, ach, dat was alleen maar een beperking, dat was een soort muilkorf voor de werkelijkheid.

Dan zoekt hij verder en moet hij proberen het te zeggen en zegt dan: Ja, het leven is eigenlijk een hartstocht. Het is een hartstochtelijk ondergaan van God. Voor de mensen klinkt dat vreemd. Als ik zeg "hartstocht", dan denken ze alleen maar verborgen hoekjes en verboden dingen, bij wijze van spreken. Maar hartstocht is iets, dat je beheerst; het is iets, waarin je jezelf uitleeft, maar gelijktijdig rust in vindt, vrede.

Er zijn mensen, die hartstochtelijke verzamelaars zijn. Ze hebben heel veel vreugde als ze b.v. een nieuw schilderij hebben of een nieuwe postzegel. Wat heb je eigenlijk aan zo'n stukje ongegond of wel gegond papier? Het is dus een poging om u duidelijk te maken wat eigenlijk de verlossing is van die sfeer. Het is niet alleen maar dat je een mooie wereld vindt en dat je je eigen gedachten voortzet. Als het dat was, zou het maar een treurige bedoening zijn. Neen, het is juist, dat je uitstijgt boven jezelf. Op een gegeven ogenblik streef je met moeite naar het licht toe. Maar dan ontdek je, dat het leven zelf pulserend is; het is een voortdurend beleven.

Hij heeft dus gezegd: God vulde hem zo, dat de eeuwigheid hem niet voldoende kracht en woorden geeft om die God te prijzen, te loven, te beschrijven. Maar het is eigenlijk een vreugdige uitdaging en hij heeft de eeuwigheid; er is geen einde. Hij kan voortgaan te beleven, te bezingen, altijd.

Ja, ik weet niet, of ik het u duidelijk maak. Ik wil het ook weer niet te lang en te gewichtig maken en geloof, dat ik dus verstandiger doe, als ik van die individuele dingen een beetje afstap. En dat betekent, dat ik dan in mezelf moet gaan zoeken naar voldoende dichtertelijkheid om het onzegbare toch nog weer te zeggen.

U weet: een dichter is een mens, die het niet te zeggen leed, het niet te zeggen leven uitdrukt in woorden, die hij zegt met een ritme, waarin hij dat, wat hij zeggen kan, weergeeft. Dat is niet van mij. Daarvoor heb ik ook mijn bronnen.

Hoe moet ik dan eigenlijk spreken over God, over de sferen en de wereld? Kunt u zich voorstellen dat een mens soms naar de eeuwigheid luistert als een kind met een schelp, die hij aan zijn oor legt en zegt: "Ik hoor het ruisen van de zee"? Maar wanneer je op het strand zelf bent, waar de branding op aan rolt, voortdurend weer, dan is het niet alleen maar het ruisen van de zee. Dan is het een voortdurende trilling in je hele wezen. Het is een zang; en die mengt zich met de roep van de meeuwen en de ziltige geur van wier. Het is de schittering van de zon, die ondergaand nog een rood pad tekent; of de maan, die ergens een zilveren baan naar de oneindigheid heeft beschreven. Dat klinkt wondermooi.

Wij zijn eigenlijk een soort residuen van God. Het is gek, maar wij zijn iets, dat neergeslagen is uit het Goddelijke, zoals het zand wordt aangespoeld uit de zeeën en wordt neergeworpen, zodat het duinen en stranden vormt. Zoals het koraal wordt opgebouwd uit het leven in het water, maar pas eiland wordt en gelijk sterft, wanneer het eindelijk boven het water uitkomt en dan pas werkelijk de branding en alles kan doorstaan.

Zo zijn wij. Wij zijn a.h.w. de ongrenzing van God, waar de zee zo'n beetje automatisch op aanstormt. Maar stel je nu voor dat elke golf, elk ritme, elke sfeer, die je ondergaat, de voleinding is van het gedragen zijn in licht (ik durf het woord liefde eigenlijk nog niet te gebruiken, het is meer dan dat). Alles wat je maar bereikt uit het Goddelijke, dat komt op je af, het koestert je een ogenblik, zoals het uitlopend golfje soms even

het hard geworden zand streelt, rimpelingen achterlaat en weer weg gaat. Zo komt God. Hij overspoelt je en dat is dan soms kracht, soms is dat liefde, soms is het dat onzegbare van het leven zelf; en dat gaat maar voort en spoelt over je weg. En langzaam maar zeker ga je dat lied van die zee verstaan. En dan begrijp je ook waarom je de grens bent. Als een zee geen stranden heeft, dan kan het niet. Als God geen schepping heeft, dan kan niets, die alles omvattende koestering uiten. En wat zou het voor zin hebben om ons op te nemen in die zee en ons erin te dompelen? Misschien dat er een ogenblik komt, dat we zelf die koestering zo beantwoorden, dat we zelf die liefde zo intens ondergaan, dat er geen enkele grens of geen enkele beperking meer is; dat we worden meegevoerd als een zandkorreltje door een golf, die terugloopt om door de zee te zwerven en misschien te worden tot leven of tot deel van een ander strand, wie weet.

Maar het doel van ons leven is eigenlijk die koestering te ondergaan, het hooglied God, de bewuste erkenning van dat onbekende Ik, dat we God noemen; om dat eigenlijk te ondergaan en daarin mee te leven, de weerklank te ervaren, het ritme, allemaal op onze eigen manier. Ze zijn de duinen. Zij zijn het, die het strand beschermen tegen de wind. Zij zijn het, die het strand soms aanvullen, wanneer de zee te woest wordt. Dan brokkelen ze zelf af, maar ze geven nieuw strand, nieuwe zandbanken misschien, volgens de wil van de woeste zee. De zee, die je niet begrijpt.

Ik geloof, dat het menselijk leven eigenlijk te vergelijken is met het duin. Dat klinkt misschien een beetje vreemd, maar je verstuipt soms uit het leven; het ene leven na het andere, van de ene duintop naar de andere. En de ene keer kom je terecht tussen de helmplanten, de volgende keer tussen de dennen en dan misschien ergens in een del tussen wolgras. Je gaat van leven tot leven. Maar er komt een ogenblik, dat je die sferen bereikt: het strand, waar Gods branding sterk hoorbaar is, waar je niet alleen maar in een schelp kunt luisteren als een kind, waar je niet alleen in de verte iets hoort van de zee, maar waar je de zee zelf ondergaat.

-:-

(Hier eindigt het verslag.

Door een storing in de opname is de rest onsamenvattend doorgekomen, zodat de verwerking ervan niet mogelijk is. de redactie.)